

ČAJ

Pro chvíle pohody

LEDEN 2013

Časopis Autorů Jičínska

Nevinný sa vraciam
poza pozadie

k roz(d)robeným prácam.
Nevinný sa vraciam,
v skromnom náklade...
Opúšťaš ma, spiaca.

Nevinný sa vracia
poza pozadie.

Pavol GARAN

76

Vážení čtenáři,

vstupujeme do roku 2013, roku nejružnějších výročí, z nichž zřejmě to největší bude výročí příchodu Cyrila a Metoděje na Moravu (1150 let), ale jsou zde i další výročí jako například 20 let od rozdělení Československa na dvě samostatné republiky nebo 10 let od počátků jičínských literárních kontaktů s přáteli z Martina. A proto bych se rád v roce 2013 více věnoval slovenské literatuře a vůbec životu na Slovensku. Co se změnilo u našich východních sousedů za 20 let, kdy jsme se vydali samostatně na cestu do Evropy? Jaké zkušenosti přináší „Euro“? Jaká nová jména na literárním nebi září v zemi, kde se „nad Tatrou blýská“?

Na všechny tyto otázky, a pochopitelně i na celou řadu dalších, se budu snažit odpovědět s našimi přáteli. Jednou z nich je osoba nanejvýš povolaná, je to tajemník Spolku slovenských spisovatel'ov, šéfredaktor časopisu Spolku slovenských spisovatel'ov Literárny týždenník pan Mgr. art. **Pavol Janík**, PhD. V rozhovoru, který ochotně ČAJi poskytl, přiznává, že „**Sme si prirodzene veľmi blízki!**“

Slovenskou současnou poezii představuje básník **Pavol Garan**, kterého velmi dobře známe z našich pravidelných setkávání.

Na Slovensko bych se chtěl v roce 2013 ještě několikrát podívat a můj miniseriál by měl vyvrcholil v září, kdy se v Martině uskuteční tradiční „Martinská poetická jeseň“, jak doufám i s naší účastí. Součástí tohoto cyklu bude i připomenutí oněch deseti let spolupráce, a tak uveřejňuji svůj příspěvek „**LIS poprvé ve slovenském Martině**“ a poezii **Andreje Šeligy** ze sbírky „**Zatmenie panny**“ (převzato z Kobry č. 10/2003).

Ale nechťel bych zapomínat ani na naši současnou tvorbu, a tak si dovolím uveřejnit povídku **Bohumíra Procházky** „**Zázraky se (ne)dějí**“, za kterou získal 2.cenu na 6.ročníku plzeňské soutěže „Na vlnách modrého delfína“.

Příjemné putování s ČAJem rokem 2013 Vám přeje Václav

HOST ČAJe:

Pavol Garan sa narodil r. 1978 v Rožňave, žije a tvorí v Dobšinej. Za svoju tvorbu zbieral ocenenia na mnohých slovenských i česko-slovenských literárnych súťažiach. Debutoval v r. 2007 zbierkou básní *Smrť zahroteným prstom*, za ktorú získal prémii Ceny Ivana Kraska. V r. 2009 mu vyšla druhá zbierka pod názvom *Jednotlivec (Trochejský kôň)*. Predstavované ukážky sú z druhej knihy a z najnovšej tvorby. Viac o ňom i jeho poézii nájdú čitatelia na stránkach autora <http://garan.poetickej.net/> alebo na stránkach Literárneho informačného centra <http://www.litcentrum.sk/52162>.

Udalosť

Klub milovníkov červeného s kolou
zasadal včera U dvoch apoštolov,
kde som pri okne s maľovanou nocou
vyčkával jesenný ťah detských kolotočov.

A vskutku, len čo som sa nahol po drink,
letel nám nad hlavami jeden modrý.
Šupinky Balakrylu na hladine toho drinku
odkazovali síce na sardinku,

no že by som ju vypil priloženou slamkou...
Alebo to bol iba prelet teplovzdušných zámkov.
Bude to v zápisnici milovníkov červeného s kolou,
U dvoch apoštolov.

Predohra

Zhasni a rozsvieť. Zhasni. Rozsvieť.
Buďme tu osve, spolu, osve,
fandia nám v nebi ako v kozme...
Berieš mi miery, dávaš rozmer.

Zavri sa do sprchy a zmokni.
Zababuším ťa iba do kníh,
skrútim si na nos cviker z nožníc
a navolám ti do bezbožníc,

keď nepremeniš vodu na lieh!
Poviem ti, ako sa mi šalie,
kým z toho bude história,
ktorú som navrhol. A prijal.

Dva roky

(1985)

Bývame v štvorizbovom na sídlisku Rozkvet.
A to je skoro také, ako v Moskve,
kam pôjdem veľký na Trabante combi,
pomedzi atómové bomby.

Teraz však očakávam bitku,
za nápad žehliť igelitku
s motívom ježka, čo mi dala stará mama,
skôr, než som osud mrzko sklamal.

Z mračien sa medzičasom spustil lejak
a vytrvalo padá, padá do záveja...
Otec si číta Zanea Greya,
kým sa mu stránky nerozgleja.

(1959, *sen*)

Hmkám si melódiu pre jazzové combo,
v ktorom hrám po večeroch na bastrombón,
kde z ženských šíjí stúpa vôňa mora,
že ani nepomyslím na honorár –

jazykom hľadám v zube zrnko korku
a usmievam sa pri tom na Barborku,
lebo má na parkete najoblejšie boky...
Winnetou ešte nedorazil do kín.

V modravom svetle so mnou pláva rampa;
dva roky bude mať môj otec, dobrý klampiar.
Pomedzi stolíky však prešiel Benny Goodman.
Teraz ma nezobud' me.

Z dlhu

Vedíme reči len tak, medzi rečou.
Takže je táto čoraz redšou.
A zatiaľ čo nás zamestnáva nuda –
----- zomiera Paľo Hudák,

taký svoj, aký Kristov,
už je tou výzvou pre *prešovských špiritistov*;
dáva sa poznať nekonečno.
Má na to celú večnosť.

Potom je pohreb. Jano Petrík, Martin Vlado...
Omínavo som poposadol.
Niektorí postávajú vonku.
Začal sa pohreb ako konkurz.

*„Ale ja som sa nebál –
ako padlý vojak trávu
zvieral som tvoju vidinu,
už navždy usmiate.“*

(Pavol Hudák 1959 – 2011)

Balada ako vášň

1

Zabíjaš ma s citom,
keď nič necítim –

predtým, potom, pri tom.
Zabíjaš ma s citom,
ja som medzitým...
Nerozmyslím si to.

Zabíjaš ma s citom,
keď nič necítim.

2

Voňavú a oblú
ť a dnes odmietam.

Aj ty si ma obľúb.
Voňavú a oblú
ť a mám presne tam –
kde ť a zase nóbl,

voňavú a oblú
z lásky odmietam.

3

Povedz, povedz, povedz
(kto si, miláčik)

niečo zbrusu nové!
Povedz, povedz, povedz...!
Pravda nestačí.
Z možných citosloviec,

vyber si a povedz,
kto si, miláčik!

4

Rok má dvanásť júlov,
keď sa vydarí...

So snehovou guľou
čakaj dvanásť júlov,
sfkaj campari.
A potom ma ulov.

Rok má dvanásť júlov,
keď sa vydarí.

5

Sen slepého míma
chveje nábytkom,

že sa zaujíma.

Sen slepého míma
k našim zážitkom...

Objím, objídi ma,

sen slepého míma
chveje nábytkom.

6

Jeden vrelý gaštan
chladím na dlani.

Dlaňou sa ho zastaň.

Jeden vrelý gaštan
po milovaní...

Chyť sa môjho plášťa,

jeden vrelý gaštan
podrž na dlani.

7

Biele ciferníky
zmlčia rukami

v meste bez kroniky.

Biele ciferníky,
prázdno za nami.
Nečakaný nikým.

Biele ciferníky
mlčia rukami

8

Slina z čista d'asna –
nič nám nenesie.

A mala byť spásna.

Slina z čista d'asna
k vašej noblese!

Odsadnem si k básňam –

slina z čista d'asna
mi nič nenesie.

9

S neskrývanou smrťou
reptám na Záver:

vymetenec kútov.
Neskrývanou smrťou
vonía baza, ver,
že je mi to ľúto.

S neskrývanou smrťou
reptám na záver.

10

Všetko ide hladko
ako po mašli –

poetickou skratkou.
Všetko ide hladko...
Krv tam nenašli,
moje neviniatko...

Všetko ide hladko
ako po mašli.

11

Nevinný sa vraciam
poza pozadie

k roz(d)robeným prácam.
Nevinný sa vraciam,
v skromnom náklade...
Opúšťaš ma, spiaca.

Nevinný sa vracia
poza pozadie.

P. S.

Neviem za čím smútim
medzi slovami.

Za raz vyrieknutým?
Neviem za čím smútim,
ale nedá mi –
mlčím s prihliadnutím

na to, za čím smútim
medzi slovami.

„Sme si prirodzene veľmi blízki“

Rozhovor ČAJi poskytl slovenský spisovateľ Pavol Janík

Na počátku ledna 2013 uplyne 20 let od rozdělení federace na dvě samostatné republiky – Českou republiku a Slovenskou republiku. Zároveň v roce 2013 uplyne 10 let od počátku kontaktů jičínských autorů a našich přátel ze slovenského Martina, se kterými se pravidelně setkáváme. A v neposlední řadě bude květnový pražský knižní veletrh věnován slovenské literatuře. Rád bych tedy lednové číslo našeho ČAJe otevřel rozhovorem s člověkem nejpovolanějším, tedy dovolu-

abych vám představil tajemníka Spolku slovenských spisovateľov, šéfredaktora časopisu Spolku slovenských spisovateľov Literárny týždenník pana Mgr. art. Pavla Janíka, PhD.

FRANC: Začnu oním historickým výročím. Jak s odstupem dvou desetiletí hodnotíte rozdělení Československé republiky?

PAVOL JANÍK: Aj na Slovensku je typické, že i v odborných historických periodikách sa pri jednotlivých výročiach rozdelenia nášho spoločného štátu uvádzajú jeho rozličné názvy. Pomenovanie Československá republika sa používalo v intervaloch rokov 1920 – 38 a 1945 – 60. V rozpätiach rokov 1918 – 20 a 1938 – 39 sa uplatňovalo pomenovanie Česko-Slovensko. V období 1960 – 90 sme mali meno Československá socialistická republika. Federálne zhromaždenie 29. 3. 1990 prijalo riešenie s dvoma jazykovými mutáciami – v češtine Československá federativní republika, v slovenčine Česko-slovenská federatívna republika. Poslanci sa k problematike vrátili 20. 4. 1990, keď schválili verziu Česká a Slovenská Federativní (Federatívna) Republika. Koncom roka 1992 spoločný štát

Čechov a Slovákov zanikol, čo napokon viedlo k historicky novej kvalite vzťahov.

Vývoj po roku 1989 viedol k rozličným politickým tendenciám v dvojčlennej federácii, ktorá existovala na základe ústavného zákona z roku 1968 s účinnosťou od 1. 1. 1969. Prezident Václav Havel sa usiloval odstrániť mechanizmus na zabránenie majorizácie, ktorú predstavovalo právo veta Snemovne národov (jednej z dvoch komôr federálneho parlamentu) s rovnakým početným zastúpením poslancov za obe republiky. Problematika originálnych právomocí členských štátov, ktoré časť svojej suverenity dobrovoľne odovzdávajú federácii, sa v súčasnosti rieši v rámci celej Európskej únie, kde sú si naše republiky prirodzene veľmi blízke.

FRANC: Byl jste dvě funkční období předsedou Spolku slovenských spisovatel'ov, ale zcela určitě jste vnímal všechny změny po roce 1989 zasahující i do kulturního dění, např. rozpad SČS atp. S odstupem času víme, jak třeba dopadla v Čechách Obec spisovatelů, jak se vyvíjela situace na Slovensku?

PAVOL JANÍK: Na mimoriadnom zjazde Zväzu slovenských spisovateľov 7. 12. 1989 ako prednostný rečník Verejnosti proti násiliu (bratislavskej partnerskej organizácie pražského Občianskeho fóra) vystúpil Juraj Špitzer, ktorý žiadal odstúpenie vtedajšieho prezidenta Gustáva Husáka.

V tejto súvislosti treba odcitovať aspoň niečo z publikácie Juraja Špitza: Proti buržoáznemu nacionalizmu a kozmopolitizmu – za vyššiu ideovosť slovenskej literatúry, ktorá v roku 1951 vyšla vo vydavateľstve Slovenský spisovateľ:

„Ideológia buržoázneho nacionalizmu, ktorej nositeľmi boli odhalení nepriatelia robotníckej triedy Clementis, Husák a Novomeský, bola porazená už na IX. zjazde KSS. Súdruh Široký vtedy povedal, že buržoázny nacionalizmus Clementisa, Husáka a Novomeského má svoje korene v činnosti skupiny DAV, ktorej vedúcim bol práve Clementis a z ktorého vyšli Novomeský a Husák.

Rozbor súdr. Širokého na zasadnutí ÚV KSS v apríli r. 1951 ukázal, že príslušníci vlastnej skupiny DAV neboli komunistami, že boli súběžcami, ktorí s robotníckym hnutím nikdy nesplynuli. Ich nevraživý, povýšenecký a intelektuálsky pomer k robotníckej triede vyplýval z úsilia vytvoriť si vlastné centrum inteligencie, ktorej pripisovali vedúcu úlohu v národe, čím znemožňovali, aby pokroková časť inteligencie našla bezvýhradne svoje miesto po boku robotníckej triedy.

Nepochopenie marxizmu-leninizmu, nepriateľský postoj k tejto mohutnej

zbrani robotníckej triedy, podceňovanie vedúcej a rozhodujúcej sily robotníckej triedy a jej predvoja, komunistickej strany, v boji proti kapitalizmu, národnostný šovinizmus, cynický, kozmopolitický postoj k vlastnému ľudu, poklonkovanie pred úpadkovou kultúrou kapitalistického západu, nepriateľský pomer k Sovietskemu zväzu a k jeho kultúre – to všetko viedlo davistických súběžcov nevyhnutne k zrade: do služieb americko-anglického imperializmu. Nešlo tu vonkoncom o úchyľky a chyby z nevedomosti a politickej neuvedomelosti, ale o súvislú reťaz záškodníckej činnosti, ktorej cieľom bolo vrátiť Slovensko do kapitalizmu, vydať náš ľud napospas koloniálnemu vykorisťovaniu. Vo všetkých zaťažkávacích chvíľach nášho ľudu zrádzali a vrážali nôž do chrbta všetkým úsiliam vymaniť Slovensko z područia kapitalistického útľaku a fašistického jarma, vymaniť Slovensko spod vplyvu nepriateľskej ideológie. Usilovali sa pokrytecky ovládnuť všetky kľúčové miesta, aby vo vhodnej chvíli uskutočnili svoje hnusné sprisahanecké zámery. Svoju záškodnícku činnosť uskutočňovali podľa trockistickej praktiky: zasahovať na najcitlivejších miestach. Na šikmú plochu zrady, po ktorej skĺzli, usilovali sa strhnúť všetkých, ktorých svojím vplyvom zasiahli: šírením ideológie buržoázneho nacionalizmu a kozmopolitizmu. Neváhali pri tom použiť i najrozmanitejších metód ideologickým mätením a kapitulantstvom počínajúc, cez sabotáž a záškodnícku činnosť v Slovenskom národnom povstaní, keď ako agenti slovenskej buržoázie snívali o uchovaní Slovenského štátu v rámci protisovietskej stredoeurópskej federácie, až k potupnému znemožneniu záchrany vedúcich súdruhov nášho robotníckeho hnutia.

Taký je profil buržoáznych nacionalistov, odhalených vďaka bedlivosti a ostrážitosti komunistickej strany, rozdrvených revolučnou päťou jednotnej československej robotníckej triedy.

Davisti strhli na šikmú plochu úpadku a beznárodného formalizmu časť slovenskej literatúry, odvádzali ju od životodarných prameňov marxizmu-leninizmu a literatúry sovietskej, aby v nej udomácnili rozkladné teórie a protirealistické umelecké smery zahŕňajúceho buržoázneho – najmä francúzskeho umenia. Svojou protirealistickou orientáciou znemožňovali, aby sa literatúra stala zbraňou robotníckej triedy...

Davisti sa usilovali pretrhnúť vlasteneckú niť slovenskej realistickej literatúry a viedli vyhladzovacie ťaženie proti pokrokovým realistickým tradíciám v našej národnej kultúre. Spolu s vtedajšou oficiálnou buržoáznou literatúrou a kritikou mali záporný postoj proti Petrovi Jilemnickému, ktorého dielom začína v slovenskej literatúre rozvoj socialistického realizmu. (...) Proti kozmopolitizmu a formalizmu,

intelektuálskemu anarchizmu, kapitulantstvu, dekadencii a zrade, ktorej spojené nádoby na protirealistickej línii umenia predstavujú vo Francúzsku André Gide a celá svorka kapitulantov a zradcov ako Breton, Salvator Dali a pod., v Čechách Teige, Závěš Kalandra a iní – na Slovensku Novomeský, stojí neochvejne Peter Jilemnický ako priekopník socialistického realizmu, ako bojovník proti formalistickému dekadentnému umeniu...

»...emigrant bez vlasti a všade s domovom, / rebríňák bez záprahu na pokraji cesty, / alebo jarným bleskom rozčesnutý strom, / tá hruška v poli s nalomenou šijou, / udalosť neschválna a predsa bez náhod, / cynický svetobežník s tajnou nostalgiou, / večný žid na pobreží babylonských vôd.«
Rýdzi kozmopolitizmus zveršovaný beznárodným »cynickým svetobežníkom«!

Nevera v robotnícku triedu, nevera v Sovietsky zväz, povýšenecký pomer k vlastnému ľudu, chuligánstvo a bohémstvo, beznárodný kozmopolitizmus, estetizovanie nízkości v človeku, to je Novomeského poézia.

Clementis ako hlásateľ londýnskeho rozhlasu pracoval už ako agent, získaný francúzskou rozviedkou – filiálkou americko-anglického imperializmu.

Pre Husáka bol »Clementis nesporne najvýznamnejšou osobnosťou slovenskej časti československej emigrácie v Anglicku«.

Takto si dávali buržoázni nacionalisti a kozmopoliti navzájom známky z vlastenectva, klaňali sa, obdivovali sa jeden druhému vo svojej zradcovskej praxi a pokryteckej diplomatickej a štátnickej komédii, ktorej cieľom bola reštaurácia kapitalizmu.

Buržoázny nacionalizmus a kozmopolitizmus bol platformou, na ktorej sa mohli stretnúť všetky izmy za tzv. Slovenského štátu v spoločných zborníkoch a v spoločných časopisoch. »Výkyv má široké amplitúdy. Je to v poriadku,« upokojuje Lukáč. Je to v poriadku, - myslí si Novomeský, »literatúra nesmie byť slúžkou každodenného triedneho boja.«

Bol to Novomeský, ktorý umožňoval zverejňovanie článkov trockistu a špióna Závěša Kalandru v DAVe, propagujúc surrealizmus, a je to Novomeský, teraz už ako kultúrny politik strany, ktorý takto hovorí 27. augusta 1945 v B. Bystrici na zjazde umelcov a vedeckých pracovníkov ako hlásna trúba kozmopolitizmu: »Bez francúzskeho školenia nemožno si vôbec predstaviť naše výtvarníctvo, ako si nemožno predstaviť dôležitú časť našej poézie bez blahodarného vplyvu francúzskeho básnictva...« Tu sa Novomeský vrátil k svojim starým úvahám z r. 1936 o Východe a Západe a servíruje svojim poslucháčom túto zmätenú buržoázno-nacionalistickú a kozmopolitickú zlátaninu...: »Východ i Západ, aby sme boli sami čo najinformovanejší, čo najbohatší. Aby nebolo vo svete

popudu, ktorý by sme pre seba a po svojom nevyriešili. Východ i Západ, aby sme mohli byť čo najviac a najlepšie sami, svoji, samými sebou.« Vďaka našej strane – spolu s odhalením protištátnej činnosti Clementisa a spol. – je porazená na hlavu aj ideológia, ktorú davisti Clementis, Novomeský a Husák hlásali. Treba železnou metlou vymiesť všetko dedičstvo, čo po nich zostalo...“

To by hádam na citovanie z knihy Juraja Špitza z roku 1951 mohlo stačiť. Azda treba už len dodať, že Vladimír Clementis po mučení skončil na šibenici, Gustáva Husáka po mučení odsúdili na doživotie a Ladislava Novomeského po mučení odsúdili na 10 rokov väzenia.

Tomuto „revolučnému pátosu“ kľúčových predstaviteľov novembra 1989 zodpovedal aj nasledujúci spoločenský vývoj, vrátane situácie v oblasti konštituovania rozmanitých spisovateľských zoskupení. Nástupníckou organizáciu po Zväze slovenských spisovateľov sa stal obnovený Spolok slovenských spisovateľov, ktorý vznikol v roku 1923 a v roku 1949 sa stal súčasťou Zväzu československých spisovateľov ako jeho slovenská sekcia.

FRANC: A jak si vede SSS nyní? Jak je vnímám veřejností, politickou reprezentací?

PAVOL JANÍK: Spolok slovenských spisovateľov (SSS) je najvýznamnejšie, najpočetnejšie a najstaršie občianske združenie literárnych tvorcov v Slovenskej republike. Reprezentuje vrcholné hodnoty a osobnosti slovenskej literatúry. Má regionálne štruktúry (odbočky) v Banskej Bystrici, Košiciach, Nitre a Žiline. Vydáva dve odborné periodiká: Literárny týždenník a časopis pre mladú literatúru Dotyky. Vo Vydavateľstve Spolku slovenských spisovateľov vychádza ročne asi 30 knižných publikácií pôvodnej i prekladovej tvorby.

V zmysle stanov ide o dobrovoľnú nezávislú organizáciu spisovateľov bez ohľadu na ich umeleckú, politickú, generačnú či národnú príslušnosť. Tradične máme oporu v hlave štátu a korektné vzťahy máme i s ministrom kultúry. V súčasnosti Spolok slovenských spisovateľov vedie jeho niekoľkonásobný predseda, popredný prozaik a vynikajúci esejista s medzinárodným renomé PhDr. Ján Tužinský, PhD., ktorý pôsobí aj ako poradca prezidenta Slovenskej republiky Ivana Gašparoviča a v rovnakej pozícii spolupracoval i s jeho predchodcom Rudolfom Schusterom.

FRANC: A jak si vede Literárny týždenník pod vaším vedením?

PAVOL JANÍK: V názve časopisu Spolku slovenských spisovateľov

Literárny týždenník je prídavné meno podstatné – nielen preto, že vzhľadom na výšku dotácie z Ministerstva kultúry Slovenskej republiky už niekoľko rokov nie je možné obnoviť týždennú periodicitu publikačného priestoru určeného predovšetkým sprístupňovaniu umeleckej tvorby slovenských prozaikov, dramatikov, básnikov, ich osobnostných pohľadov na závažné témy, ale aj na prezentáciu myslenia širšieho okruhu intelektuálov.

Periodicita Literárneho týždenníka predstavuje 22 dvojčísel ročne. Časopis má svoju hodnotovú orientáciu, vyplývajúcu z vysokej estetickej náročnosti a etickej korektnosti, z princípov humanizmu, demokracie, sociálnej zodpovednosti, z vedomia národnej a európskej spolupatričnosti, ale jeho poslaním nie je stranícka agitácia akéhokoľvek druhu.

Veď ešte máme v živej pamäti verše Miroslava Válka: „podvodníci s legitimáciou strany (...), čo vravia: strana – a myslia: ja, / nech idú do hája!“ To je odkaz skvelého lyrika a excelentného ministra kultúry, ktorého obraz nenáhodne visí na sekretariáte Spolku slovenských spisovateľov.

Mimochodom – M. Válek bol predsedom Zväzu slovenských spisovateľov i Zväzu československých spisovateľov. Na poste ministra kultúry rešpektoval názory umeleckých tvorcov, vnímal ich potreby a citlivo sa usiloval riešiť problémy kultúrnych inštitúcií, ktorých prirodzenou (aj keď špecifickou) zložkou sú umelecké zoskupenia. Z pozície predsedu Zväzu československých spisovateľov protestoval proti zatknutiu Václava Havla. Možno bude zaujímavé si pripomenúť, čo uviedol v oficiálnom liste zo dňa 23. 5. 1989:

„Dňa 21. apríla 1989 prijalo predsedníctvo Zväzu československých spisovateľov stanovisko k protestom zahraničných kultúrnych organizácií proti odsúdeniu Václava Havla a rozhodlo zverejniť ho vo zväzovej tlači. Z príčin, ktoré sú mimo rámec našej pôsobnosti, nebolo stanovisko zverejnené. Preto Vás s ním zoznamujeme touto cestou.

* * *

Dňa 21. apríla 1989 zasadalo predsedníctvo Zväzu československých spisovateľov. Prerokovalo okrem iného protesty proti odsúdeniu Václava Havla, respektíve intervencie v jeho prospech.

V posledných dňoch a týždňoch intervenovali na Zväze československých spisovateľov za Václava Havla tieto zahraničné kultúrne inštitúcie: Zväz spisovateľov Dánska; Zväz spisovateľov Slovinska; Zväz spisovateľov Srbska; Zväz spisovateľov Maďarska; Zväz spisovateľov Nórska; Zväz pracujúcich Tlač + papier – Nemecká spolková republika; PEN Maďarsko, Srbsko, Zväz sovietskych socialistických republík – Estónsko; Literárna spoločnosť Wellesto – Zväz sovietskych socialistických republík –

Estónsko a niektoré iné menej významné kultúrne organizácie.

Predsedníctvo Zväzu československých spisovateľov vec posúdilo a zaujalo k nej toto stanovisko: Václav Havel nebol súdený za svoju literárnu tvorbu, ani za svoje názory. Zväz československých spisovateľov nesúhlasí s jeho názormi, ale obhajuje jeho práva na ne.

Verejné manifestovanie týchto názorov – tak ako to bolo v prípade Václava Havla za jeho organizátorskej a osobnej účasti, vyvolalo však spoločenské napätie a vedome uviedlo do nebezpečenstva množstvo – predovšetkým mladých ľudí. Tento postup nie je ani politicky, ani eticky prijateľný. Je v rozpore so zákonmi, ktoré iste možno meniť, ale kým sa to nestane, treba ich rešpektovať. Úcta k zákonom a ich dodržiavanie je základným atribútom každého právneho štátu.

Zväz československých spisovateľov preto nemôže prevziať zodpovednosť za takéto konanie Václava Havla, ani za jeho následky, tým skôr, že Václav Havel nie je jeho členom.

Napriek tomu Zväz československých spisovateľov dáva prednosť politickej argumentácii a dialógu pred represiami. Zvlášť zdôrazňuje potrebu prehlbovania demokracie, bez ktorej nemožno realizovať prestavbu.

Podľa nášho názoru nie bezvýhradne nevyhnutné represie zhoršujú spoločenskú klímu, sú politicky priveľmi drahým provizóriom a vo svojom dôsledku prispievajú k popularizácii opozície.

Z morálnych príčin nemôžeme zanedbať ani hlasy niektorých spisovateľov a členov iných umeleckých zväzov. Predovšetkým tých, ktorí nepodpisali nátlakovú »iniciatívu kultúrnych pracovníkov« a obrátili sa so svojimi výhradami na predstaviteľov stranických a štátnych orgánov, alebo využili priestor vnútrozväzovej demokracie. Tieto hlasy pokladáme za politicky legitímne. Bez prihliadnutia k nim nemožno budovať ani udržať jednotu tvorivých zväzov.

Je nevyhnutné sa usilovať o trpezlivý a celospoločenský dialóg a vytvoriť jeho právne garancie. K psychologickej podstate socializmu nepatrí strach, ale dôvera, pretože k socialistickej budúcnosti nevedie cesta cez konfrontácie, ani cez vyhranené krajné požiadavky, ale len cez prehlbovanie demokracie politickými prostriedkami.

Mierou politiky je a bude v poslednej inštancii vždy človek.“

Ale vráťme sa z roku 1989 do súčasnosti. Na stránkach Literárneho týždenníka vytrvalo rezonuje pôvodná i prekladová tvorba a kritické uvažovanie nielen o literatúre, ale aj o celej spoločnosti, ktorej neodmysliteľnou súčasťou i duchovnou korekciou je práve literatúra, hľadajúca svoj zmysel mimo samej seba, teda v plnohodnotnom ľudskom

živote.

FRANC: Jste častým přispívatelem do Obrysu- Kmene. Mohl byste nám představit vaši současnou tvorbu? Co píšete, nebo chystáte? A jaké máte zkušenosti s vydáváním vašich knih na Slovensku?

PAVOL JANÍK: Myslím si, že najvýrečnejšie sú fakty.

Popri publikovaní v Literárnom týždenníku a mnohých domácich i zahraničných periodikách a antológiách som vydal nasledujúce diela: knižné zbierky básní – Nezarúčené správy (1981), Zrkadlo na konci leta (1984), Do videnia v množnom čísle (1985), Hurá, horí! (1991), Nieкто ako boh (1998), Buď vôňa tvoja (2002), Kmitočet tvojich bokov (2002), Teatr Život / Divadlo Život (2003, Bulharsko), Počinka Titanika / Oprava Titaniku (2004, Rusko), Táranie nad hrobom (2004), Popravkata na Titanik / Oprava Titaniku (2005, Macedónsko), Zašifrovaná jeseň (2007), Tretí skupenství muže (2009, Česko); knižné súbory aforizmov - Dobrá zrada nad zlato (1996), Satanovisko (1999), Pes hore bez / 101 psín (2000), Špinavé čistky (2002); knihy rozhovorov – Dešifrovaný svet (2000), Rozhovory o štátnosti (2002), Hovorca samého seba (2009); monografia venovaná životu a tvorbe filmového režiséra Vladimíra Bahnu (1986), knižná publikácia literárno-dramatických reflexií – Nad vedou (2003); literatúra faktu – Spy Dictionary / Špionážny slovník (2006), Špión z Bratislavy (2006, s Gabrielou Holčíkovou), Špionážne skratky (2006); dramatické diela – Tuctová komédia (1986, s manželkou, režisérkou Oľgou Janíkovou), Škrupinový zámok (1988), Súkromný striptíz (1993), Maturitný oblek (1994), Pasca na seba (1995), Nebezpečné veselohry (2003), Dangerous Comedies / Nebezpečné komédie (2004, Kanada), Nežná klauniáda (2004), Bez motívu (2005), Bez zábran (2006), Bez záruky (2006), Opasnyje komedii / Nebezpečné veselohry (2006, Rusko); knižné preklady – Oblohy všetkých farieb (Justinas Marcinkevičius, 1988, s Milanom Tokárom), Dokonané je (Konstantinos Kavafis, 1989, s Ivanom Gavorom), Nové základy experimentálnej psychológie (Břetislav Kafka, 1991), Veľká vrecková láska (Karel Sýs, 2006).

Takže skúsenosti s vydávaním kníh mám pomerne rozsiahle.

FRANC: Jak je vůbec vnímána česká literatura na Slovensku? I když z vlastní zkušenosti vím, že na Slovensku není problém sehnat českou knihu, což v Čechách problém je.

PAVOL JANÍK: Na Slovensku tvoria asi 60 % knižného a časopiseckého

trhu tituly v českom jazyku (pôvodné i prekladové). Káblové siete ponúkajú všetky české televízne stanice. Slovenské televízie, vrátane štátnej, vysielajú programy a filmy v českom jazyku i v najsledovanejšom čase (prime time). Distribúcia DVD (predtým video) na Slovensku je výlučne v češtine.

České literárne periodiká, vrátane Obrysu-Kmene (prílohy denníka Haló noviny), sú vo voľnom predaji. Literárny týždenník si možno v Čechách iba individuálne objednať – napríklad prostredníctvom Slovenskej pošty e-mailom: zahranicna.tlac@slposta.sk

Situácia vyviera z hlbších vývojových súvislostí, ale po roku 1989 sa určite nezlepšila. Slovenské hodnotné umelecké knihy si ťažko hľadajú uplatnenie aj na domacom trhu. Veď súkromnej distribučnej spoločnosti sa ani neoplatí naštartovať auto, aby odviezlo zopár výťažkov poézie či prózy do každého čo len okresného mesta na Slovensku.

FRANC: Koho byste nám českým čtenářům doporučil ze současných slovenských autorů?

PAVOL JANÍK: Nedávno som na túto otázku odpovedal v rozhovore s básnikom Vladimírom Stiborom pre Obrys-Kmen. Tak nebudem meniť názor a radšej sa budem opakovať. Už som spomínal znamenitého prozaika a esejistu s medzinárodným renomé Jána Tužinského, určite by som rád pridal mená ako básnik Jozef Čertík, všestranný autor (a matematik), slovenský docent a rakúsky profesor Andrej Ferko, básnik a prozaik Štefan Moravčík, sľubne sa vyvíjajúci básnik Boris Brendza. To by mohla byť prvá päťka, ktorá by sa mala etablovať aj v povedomí českých čitateľov.

FRANC: Stále se vracím k oné česko-slovenské spolupráci. I naše jičínsko-martinská setkávání fungují výborně. Výhodou je znalost jazyků, nakonec já jsem ještě vojákoval se spoustou „chalanů“ ze Slovenska a nemám problém rozumět slovensky, bohužel u mladší generace je to už horší. Myslíte si, že by se měla česká poezie překládat do slovenštiny a slovenská zase do češtiny? Není to chyba, která brání lepšímu poznávání se?

PAVOL JANÍK: Vidím, že prikladáte poézii nesmierne veľký spoločenský význam, takže by dokonca vo vzájomných prekladoch mohla zásadne ovplyvniť komunikačnú kompetenciu v našich blízkych jazykoch. Treba si však priznať, že väčšina ľudí, aj vysokoškolsky vzdelaných, poéziu vôbec nečíta. Ako som už uviedol, vzájomným prekladom sa nevyhýbam, ale

napríklad aj v rámci spolupráce s literárnym časopisom Obrys-Kmen, ktorý vedie predseda Unie českých spisovateľů, skvelý český básnik európskeho formátu Karel Šýs, si navzájom uverejňujeme príspevky i bez prekladu.

FRANC: Co by nejvíce pomohlo dalšímu poznávání autorů na obou stranách řeky Moravy? A čím vy jako autor i jako funkcionář SSS chcete k onomu „utužování“ přátelských vztahů přispět?

PAVOL JANÍK: Na podobnú otázku som tiež odpovedal v rámci spomínaného rozhovoru s kolegom Vladimírom Stiborom v časopise Obrys-Kmen. Odpoveď si teda dovoľím znova pripomenúť.

Je charakteristické, že Ministerstvo kultúry SR už niekoľko rokov – napriek striedaniu pravicových a ľavicových vlád – neposkytlo Spolku slovenských spisovateľov nijaké dotácie na medzinárodné vzťahy s partnerskými organizáciami v zahraničí, vrátane spolupráce s Unii českých spisovateľů. Tak je to aj tento rok. Napriek tomu s našimi partnermi, vrátane UČS, spolupracujeme. Minulý rok získal jednu z výročných cien UČS predseda SSS Ján Tužinský. Boli sme v Prahe spolu a stretli sme sa s našimi českými kolegami a priateľmi. Nebolo to prvý ani posledný raz – či už v Prahe, Brne alebo v Bratislave. Naše kontakty nepochybne budú pokračovať a možno raz na ne opäť prispeje aj MK SR.

Další informácie môžete nájsť na týchto stránkách:

www.spolokspisovatelov.org

www.pavoljanik.sk

Za rozhovor poďakoval Václav

Malé doplnění:

Pavol Janík získal Cenu Unie českých spisovatelů 2012 za podporu česko – slovenských kulturních vztahů.

Přehled všech oceněných - Ceny UČS 2012:

Valja Stýblová – za celoživotní literární dílo

Bohumila Sarnová – za literární a výtvarnou tvorbu

Pavol Janík – za podporu česko-slovenských kulturních vztahů

Lenka Procházková – za občanskou angažovanost

Václav Dvořák – za občanskou angažovanost

Bohumír Procházka - Zázraky se (ne) dějí

Balím vozíčkářku. Jednak jsem takovou ještě neměl, druhdak jí ten klobouček docela sluší. Střídá ho s čepicí, nebo bez. I ty tmavé vlasy bez jsou akorát. Když se zamyslím nad tím, co by bylo kdyby, zůstává mi rozum stát. Nevím. Ostatně mi v mém věku stačí ten příběh, který začal a který si můžu dovymýšlet. Nebylo by to poprvé, kdy se nic nedělo, ale někdy zůstala povídka. Někdy se mi dějou povídky. Zdali ony nejsou lepší, než realita?

Když všechno úspěšně směřovalo k společnému pivu, řekla – nemůžu, máme tu opravku, musíme dělat matiku, ale tu neumím ani já. Vystřelil jsem, že se na to můžeme podívat. Podívala se ona na mne a No podívala se pěkně, jak někdy holky dovedou. Řekl jsem, že zítra v osm.

Zítra v osm jsem zvonil několik chvil a nic. Když jsem byl úlevně na odchodu v polovině schodů, dveře se otevřely. Ksicht, který se objevil měl na hlavě každý vlas na jinou stranu, a říkal mi to jasně, aniž použil slov: „S tímhle prašivým šedivcem mám něco konat v době, kdy jsem zvyklá spát?“ Ještě taky nebyla úplně dostrojena, tuším. Nestihla to, právě vstala. Ale já jsem cosi slíbil. Já vůl.

V místnosti byl trochu binec, sešit, a knížka se zakroužkovanými příklady. Byla silná a nahoře měla napsáno Matematika. Zadání bylo, že zakroužkované příklady má spočítat a látku umět. Zakroužkovaná byla skoro celá knížka. K dispozici bylo do opravné zkoušky dnů deset, neuměla skoro nic, spíš nic, protože matikář byl prý blbec. Posléze jsem ještě zjistil, že když opravku udělá, postoupí do druháku, pak třetíáku, atd, až z ní bude malířka. Tohle všechno já mám ovlivnit. Na celoroční matiku máme deset dní. Zázraky se nedějí. Tužka, kterou začala do sešitu rýt první příklad byla neořezaná, čísla nečitelná. Trpěl jsem. Ale řekl si, že mi to není zapotřebí a použil jsem násilí. Slovní. Řekla (znehuceně): „Mami, nemáš nákou propisku..., chce propisku.“ A tak jsme začali. Brrr.

Dost záhy jsem pochopil, že je zvyklá vstávat po dvanácté, neumí násobítku, ani moc malou, sčítat jen trochu. O úpravě zlomků, řešení rovnic, či „á plus bé to celé na druhou“ se nebudu šířit vůbec.

Každý den téměř dvě hodiny. Ne školní, šedesátiminutové. Včetně

soboty.

Neděli jsem nám dopřál kvůli sobě. Nepochopil jsem se, nebyl jsem na to zvyklý, ale celá ta matika byla najednou záležitost mé osobní prestiže.

Čtvrtý den, po skončení lekce, zavedl jsem řeč na malování a úžasně ožila. Požadoval jsem ukázkou, tvrdě odmítla. Příště jsem požadavek zopakoval. Šla do pokoje, nedovedete si představit ten binec, nahlédl jsem, přinesla dva akvarely, jednu kresbu. To nebyl, panečku, výkres rozjívěné holky. Schválně jsem provokoval dotazy, kritikou. Hájila se. A obhájila. Řekla, že má cosi po dědečkovi a hezky o něm mluvila. Jednou najednou přišla učesaná. Úplně jiná holka. Pohledná osmnáctka. Po mamince.

Chtěl jsem si ji při počítání prohlížet. Nešlo to, dělala chyby, musel jsem koukat do sešitu. Jedno pondělí po křížovém výsledku přiznala, že si uklidila pokoj. Řekl jsem kazatelsky, že dobře, že matematika potřebuje řád. Začal jsem si a jí trochu fandit. Jednou řekla větu: „Já si začínám věřit.“ Potřebovala trochu zpražit. Pověděl jsem, že si to povíme v pondělí.

V pondělí byl den D. Slíbila že zavolá až bude po všem. Celý den nic. Už jsem přestal já věřit sobě. V pět, zrovna jel jsem z kopce na kole, zvonil v báglu mobil. Zabrzdit, opřít kolo, sundat bágl, vyhrabat mobil, zmáčknout zelené tlačítko. „Mám za dvě. Jediná z těch jedenácti, co opravku dělaly.“ Klečel jsem na chodníku nad báglem, nevypnutej mobil v ruce a smál se a smál.

Hapyend:

Tu pěknou maminku viděl jsem za tři dny s pánem. Byl to takovej místní plejboj. Měla na sobě ten svůj klobouček, co jí tak sluší.

VZPOMÍNKA NA POČÁTKY NAŠÍ ČESKO – SLOVENSKÉ SPOLUPRÁCE

LIS poprvé ve slovenském Martině

V pátek 19. září 2003 se jičínský Literární spolek při Městské knihovně v Jičíně poprvé představil v zahraničí, a to v družebním Martině, kde Turčianská knižnica uspořádala setkání literárních sdružení prakticky z celého Slovenska. Vedle martinského klubu se představili literáti z Petržalky, Žiaru nad Hronom, Čadce, Liptovského Mikuláše, Žiliny, Trenčína, Trnavy, klubu filozofické fakulty z Bratislavy a někteří další autoři. Setkání uváděla vedoucí martinského klubu a pracovnice Turčianské knižnice Taťána Sivová.

Náš LIS zastupovala trojice Monika Eberlová, Bohumír Procházka a Václav Franc. V úvodním slovu jsem představil LIS a Městskou knihovnu v Jičíně, na malé výstavce se nabízely almanachy našeho spolku a další publikace jičínských autorů, po kterých se v následné přestávce jenom zaprášilo.

V další části došlo na autorské čtení. Zjistili jsme, že na Slovensku existuje mnoho talentovaných básníků a prozaiků, řada z nich vydala své první knihy a sbírky, nelze všechny vyjmenovat, a tak si dovolím alespoň jedno jméno. Andrej Šaliga, mladý slovenský básník, představil sbírku *Zatmenie panny*, která získala hlavní cenu v literární soutěži RUBATO 2002 a byla za podpory Spolku slovenských spisovateľov a Ministerstva kultury SR vydána. V neformálním vystoupení se střídaly různé žánry. Vedle humornějších příspěvků zazněla i ukázka z knihy Julianny Geškové ze Žiaru nad Hronom *Nie, vojnu už nikdy nie!*

LIS se představil kombinovaným vystoupením, po mé humorné povídce *Vynálezce*, zazněly z úst Moniky Eberlové verše členů spolku a na závěr Bohumír Procházka přenesl posluchače alespoň na okamžik do města pohádek svou moderní pohádkou o tetě Hašuše a cestě do Anglie.

Jičínská minidelegace navštívila během svého martinského pobytu zároveň Slovenské národní muzeum Andreja Kmeťa se stálou

expozici Příroda Turce, pochopitelně jsme se prošli po pěší zóně a viděli netradiční budovu Millenia. V sobotu jsme na vlastní kůži ochutnali i martinský jarmark. Doufám, že jičínský LIS zasel na Slovensku literární semínko, z něhož vyklíčí oboustranně prospěšné plody.

Václav Franc

ANDREJ ŠELIGA – Poezie ze sbírky **Zatmenie panny**

ZATMENIE PANNY

Začíname sa pórmí. V stúpaní
zvodných stavov
Jazyk vylupuje hlboké brýzdy
bozku
Dážď sa obrátil a padá v tebe hore
Do neba Do vysokej pece

Si celá dokorán
Vosk sa topí Nalieva zrelé pečate
Do kolísky srdca Jeho krvi

Začíname sa
Je chrámová opona rozťatá mečom

ZAMREŽOVANÁ

Na bode kraštálu
vylúdená

tvoja zimná tvár

do bieleho, bieleho
ručníka.

NÁVRATY DO POLÍ

Vtáčky,

z vajíčka belostne vylusknuté,
vláčnymi posunkami v krídlach
dlho si hľadájúce domov.
Vysoko rozkričané v lete,

a predsa v nich hľba mráz,
ako sa pierko po pierku
postupne navracajú zemi.

STAREC

Na tejto posteli: do teba
som sa, žena narodil,
tuto ... Týmito deťmi.

Převzato z Kobry č.10/2003

Rok 2007: Turčianské Jaseno a ďalší Martinská poetická jeseň!

Foto: Václav

ČAJ pro chvíle pohody

č.76, leden 2013, ročník XII

Vydáno 5. ledna 2012 v Nové Pace

Redakce: Václav Franc, K Hájku 1724, 509 01 Nová Paka

Franczub@seznam.cz

Grafická úprava titulní strany Jozef dŘevník Borovský

Interní tiskovina LISu

TEXTY NEPROŠLY JAZYKOVOU ÚPRAVOU!